

En wat te doen met de landbouw in de Ommelanden van de Randstad?

Bij de discussie over de toekomst van de Randstad gaat alle aandacht uit naar de verdere groei van de steden. Voor de Ommelanden is veel minder interesse en de landbouw daar wordt bijna helemaal genegeerd. Wat te doen als de melkveehouderij vaarwel gezegd moet worden en op termijn omgeschakeld moet worden op plantaardige cultures? Wat als op langere termijn delen van het Groene Hart - met name westelijk en diep gelegen droogmakerijen - bovendien over zouden moeten gaan op zilte teelt en kweek? En wat is het effect van de overgang van veeteelt naar tuinbouw op de bevolkingsdruk in en om de Randstad - van illegaal bewoonde kas tot 'Polenhotel'?

=Van Vijfde Dorp naar Eerste Proefboerderij.....

Veelzeggend in dit verband de discussie in de gemeente Zuidplas [de diep gelegen droogmakerij ten noordoosten van Rotterdam] over de bouw van een geheel nieuw dorp ['Vijfde Dorp'] in het hart van de polder ter leniging van de woningtekorten in en om de Maasstad. Zou het eigenlijk niet een veel beter idee zijn om dat dorp tegelijk in te richten als een combinatie van woningbouw en proefboerderij voor toekomstige duurzame landbouwcultures, van de glastuinbouw die hier meer en meer het beeld is gaan bepalen tot - in de verdere toekomst ook - zilte teelten en kweken - van lamsoor en zee kraal tot en met kweektong? Een dorp met bebouwing in meer lagen - kassenbouw en woningbouw ineen.

=Een heel divers palet: van slinkende veenkussens tot lekke verziltende droogmakerijbodems

Laten we vervolgens vanuit de Zuidplaspolder een stuk uitzoomen om de bredere context in beeld te krijgen. Ten zuidoosten van de Zuidplas en de Hollandse IJssel ligt het in de loop der tijd door ontwatering danig geslonken en weggeroeste maar nog immer vele meters dikke veenkussens van de Krimpenerwaard. Een gebied waarin na de laatste landinrichting/ ruilverkaveling met forse verhogingen van de polderwaterpeilen ruimte is gekomen voor natuurontwikkeling ten koste van de intensieve melkveehouderij. Meteen ten noorden daarvan ligt de door dramatische verzakkingen van bouwfundamenten, wegen, leidingen en rioleringen geteisterde stad Gouda. Die stad vormt ook de zuidgrens van het Hoogheemraadschap Rijnland. Een van de grote zorgen van deze regionale wateroverheid is het zilte water dat via de Hollandse IJssel en via deze ook via de Gouwe noordwaarts kan opkruipen. Dat kan in droge perioden tot precaire situaties leiden, zoals in de zomer van 2003 toen Rijnland zich wegens de droogte gedwongen zag via Gouwesluis bij Gouda korte tijd het zilte IJsselwater toe te laten. Als dat langer geduurd had, dan zouden de boomkweekcultures in Boskoop en de natuur in de Nieuwkoopse Plassen in gevaar gekomen kunnen zijn. Precair op verziltings- en bodemgebied vormen ook zonder inlaat van zilt rivierwater de zwakke staat van enkele kleinere diep gelegen droogmakerijen ten noorden van Gouda als de Polder Middelburg en Tempelpolder met hun zilte grondkwel, opbarstingen van de bodem en verzakkingen van de kades.

Een soortgelijk, heel divers palet van lastige bodem- en waterstaatkundige omstandigheden vinden we ook elders in de Ommelanden van de Randstad, zoals rond Amsterdam, Zaanstad, IJmond en Haarlem met Haarlemmermeer en IJpolders als grote moderne 19e-eeuwse droogmakerijen, met de 'zouttong' de via het Noordzeekanaal het land binnendringt, met inmiddels tot natuurgebieden geworden middeleeuwse veenontginningen als Wormer en Jisperveld en Oostzanerveld, beduidend ouder en met hun vaarpolders veel natter dan hun Zuid-Hollandse evenknieën. Én ook met van die kleine, even lekke als verziltende droogmakerijen als de Horstermeerpolder tussen Nederhorst den Berg en Hilversum.

Kortom - de Ommelanden van de Randstad vormen niet alleen een heel divers palet, maar zij zijn vanuit agrarisch oogpunt ook een heel problematisch gebied. Dat is al langere tijd zo, maar het is er met de klimaatverandering en de hogere duurzaamheidseisen van tegenwoordig niet gemakkelijker op geworden. Het gebied vraagt gezien zijn verscheidenheid ook om gedifferentieerde strategieën om tot een klimaatadaptieve en natuurinclusieve landbouw te komen. Hieronder de allereerste bescheiden aanzetten in de richting.

=Strategieën voor de rest van de eeuw

Allereerst moeten we een fasering in de strategieën moeten aanbrenge(n). In de *eerste fase* tot ongeveer het midden van de eeuw moet alles primair gericht zijn op het terugbrengen van broeikasgassen en natuurinclusief maken van de landbouw. Dat betekent het opzetten van polderpeilen en overgaan tot extensieve veehouderij in veenweidegebieden en/of het ontwikkelen van natte teelten als lisdodde en cranberry. Welke invulling waar kan plaats vinden hangt af van omstandigheden die lokaal sterk kunnen verschillen als bodem, maaiveldhoogte, de waterstaatkundige situatie en in het bijzonder de mate van en risico's op verzilting en de plaats van de diverse locaties in bestaande en toekomstige ecologische verbindingzones. Wat de glastuingebieden betreft moet de slag gemaakt worden naar groene stroom en biologische bestrijdingsmethoden. Daarbij kan een mogelijke omschakeling van veeteelt naar tuinbouw leiden tot een vergrote demografische druk op de Ommelanden van de Randstad. Bij de algehele inrichting van het landelijke gebied moet er in deze fase bovendien terdege rekening gehouden worden met het vrij maken voor beduidend meer ruimte voor water in de vorm van bijvoorbeeld bergboezems en overloopgebieden.

In een *tweede fase* in de tweede helft van de eeuw zal er waarschijnlijk nog veel meer ruimte voor het water gemaakt moeten worden. Mogelijk wordt er dan ook stukje bij beetje en streng gecompartmenteerd ruimte gemaakt voor zilte cultures en kweken, van lamsoor en zeekraal tot en met kweektong, dit op basis van ervaringen die elders, bijvoorbeeld in de zuidwestelijke delta, werden opgedaan. In de Ommelanden van de Randstad komen de kustzone en de westelijke kant van het Groene Hart hiervoor waarschijnlijk het eerst in aanmerking.